

הערומים והמתים

תחנה בבית-שאן: "מרידה בשטה" זעק ל- עבר היומנאי הנדום.

★ ★ ★

"שאל את אמך הזונה!"

לא היתה זו הפעם הראשונה שיעקב מרחבי הדהים שוטרים בהודעותיו. בפעם קודמת, לפני כחמש שנים, נכנס הצעיר בעל העינים היוקרות לתחנת המשטרה בפתח תקווה ואמר לשוטר התורן: "רצחתי את אביו!"

עשרים ושלוש שנים סבל יעקב מרחבי מתסביך פנימי מדכא: הוא לא ידע מי הוא אביו. העלם התימני החסון גדל בסביבות חיפה, בחסותו של אב חורג שלא אהב אותו מעולם ועם אם אוהבת, שלא היה לה זמן לאהוב את ילדיה. רק בהיותו בן 17 מצא יעקב מרחבי את אביו האמיתי, שאת זהותו הסתירה ממנו אמו כל הזמן. הוא עבר לגור בבית-אביו, מצא למראית עין את אוש-רו בקנה-המשפחה החדש. אך גם שם לא ארכו שבע השנים השמנות, אחרי כל אותן השנים הרזות שבילה בצל אביו החורג. בהשפעת אמו התורגת וקרובי משפחתה, נודה יעקב מרחבי עלידי אביו שהחל להתגבר לו. המשטרה הוזעקה מפעם לפעם לבית הקטן שבשכונת התימנים בפתח-תקווה, עד שאביו של הצעיר האומלל הכריז פעם באוזני השוטרים: "הוא לא בני. אינני מכיר אותו כלל."

סופה של הטראגדיה המשפחתית היה עצוב מאד. בגיל 23, חודשים אחדים אחרי שנשא אשה, טען יעקב מרחבי אקדח-תופי, ניגש לבית אביו, קרא לו החוצה ואמר: "בוא נצא החוצה ונדבר שם." האב ובנו יצאו לחצר. יעקב ביקש מאביו שיחזור ויאבה אותו כמ-קודם. האב סירב. בסערת החיכוך צעק האב לעבר בנו: "לך ושאל את אמך הזונה, מאיזה שוק עבדים הביאה אותך!"

סיפור מרחבי בהידוי אישי מיוחד להעולם הזה (839) כתוב כולו בכתיב על מאות גליונות-גיר מלאים באותיות צטופות: "דבריו (של אבי) הממוגי כרעם ביום קץ. דמעות דם שמו מתנק לגרוני מחמת העלבון הצורב. קולו ניסר עדיין באוזני כשראיתיו מפסיע לכיוון הבית. עיני נקרעו לרחתה בשלחי אחריו את מבטי כשידי נשלחה מא-ליה אל קת האקדה הטעון. חשתי שאני נתקף באותה התקפת העצבים הנושנה, ראשי היה כבד עלי מנשוא וסחרחרת חזקה אחזה את כל גופי. לא ידעתי מה קרה לי."

השופטים לא קיבלו את הסברו. הם מצאו

הוא ניגש לדלת החצר הפנימית של הכלא וביקש לפתוח את הדלת כדי להוציא מהחצר את שיירי הפסולת של תעשיית המחצלות, תוצרת עבודת האסירים באותו יום.

לא היה שום דבר בלתי-רגיל בבקשתו של טובחי הסוהר שליד הדלת היה רגיל לתת מיד פעם לכמה אסירים ערביים לצאת ולבוא לצורך עבודתם. לעתים, התברר מאו-חר יותר, בשעת החקירה, ניתנו המפתחות לאסירים שפתחו וסגרו את הדלת ללא כל השגחה.

אלא שהפעם, כאשר נפתחה הדלת, ניתן האות למרידה. אי משם צצו בידי אסירים רבים לפידי נפש בוערים, שהחלו לנוע במהרי רוח מתוך החצר הפנימית לכיוון היציאה מבנין המשטרה. מזויינים בידות ברזל ובי-לפידים בוערים רצו עשרות אסירים לעבר הפתח. הם שטפו-עברו על פני היומנאי, ש-הוכה במוט ברזל וצנח מתבוסס בדמו ליד שולחן היומן. מכשיר הטלפון נקרע מחוטיו החיצוניים, מכשיר האלחוט רוסק, רשת החשמל נעקה. חושך מוחלט שרר בתוך בית הסוהר המנותק מכל קשר טלפוני ואל-חוטני עם העולם החיצוני.

נקודת-האש של הלפידים נראו מתקבצות סביב מחסן הנשק. כמה מהלומות בידות ברזל ובמוטות גדולים ריסקו את דלת העץ החלשה של המחסן. מנהיגי המורדים החלו לחלק רובים, עוזים ומקלעים לכל דורש. דמות אפלה וחסונה, שעמדה מעל למחסן, המטירה על ראשי המתפרצים אבנים גדולות וגושי סלעים.

"יא כלב איבן כלב!" נשמעה צעקה מריר באי-מורד, ליד המחסן. ירייה חדה סילקה את הלוחם הבודד, שהטיל את האבנים למטה. האסיר היהודי יעקב מרחבי קפץ ממרומי הגג, הציץ לצדדים, עזב את גוש המורדים המילל והזועק, שאחדים מתוכו הספיקו כבר להרוג סוהר נוסף. מרחבי לא רצה לאבד לזמן. הוא דילג על חומת בית-הסוהר, רץ לעבר הכביש ונפגף את ידיו בבהלה לעבר מכונית שאורותיה נראו מרחוק. המכונית עצרה בחריקה.

"אני אסיר מכלא שטה, אל תפתח", אמר מרחבי בנושימה חטופה לנהג המכונית, "יש מרידה בבית-הסוהר, סע מהר לתחנת המש-טה בבית-שאן." לרגע היסט הנהג, נסע לאיטו, עד ששוכנע מדברי מרחבי.

הוא לחץ על דחשת התאוצה. כעבור שלוש דקות קפץ מרחבי על מדרגות הי-

★ ★ ★

דמות שחורה באפלה

בתוך בית-הסוהר נמשכה המהומה. האסירים זינקו עם לפידים, מוטות ברזל ורובים טעונים, לעבר השער החיצון של החצר. אחמד עותמאן, גבר מצרי מיוחס שכונה בפי כל "העתונאי", החל לטפל ב-מנעול כשהוא משתמש במפתח שנטל משול-חן היומנאי הנהרג. לפתע זינק גוש שחור על אחמד. המצרי ומתקיפו נפלו על הרצפה, נאבקים בחשיכה.

כעבור שתי-שלוש דקות גבר המתקיף על אחמד. מכה אדירה במוט ברזל הצמידה אותו לחול. הדמות השחורה קמה, חטפה את ה-מפתח מידיו של אחמד, דילגה לא מלונת השוטר שמעל לשער.

מלמעלה, מתוך המלונה, סקר אליהו כהן את הנעשה בבית-הסוהר שמתחתיו. הוא ראה את הלפידים נעים בבהלה מדלת העץ הגדולה והנעולה, אשר מפתחה היה עתה בכיסו. הלפידים נעו לעבר החומה הגבוהה, עטורת גדר התייל. מרוב בהלה לא הבינו המת-קוממים כי הם יכולים להבקיע את הדלת הנעולה ביריות הרובים שבידיהם. בהיסטריה נעזרו אחד בשני, גררו לעבר החומה סולמות גבוהים שהיו מונחים בחצר, הצליחו לעבור את הגדר והחומה, כשהם משאירים עליהן חלקי גוף ולבוש, ולברות אחד אחרי השני לעבר הגלבוץ והגבול הסמוך.

אליהו כהן לא היסט. מבט נוסף והוא ידע את אשר עליו לעשות. האסיר שנידון לפני חודשים לארבעים למאסר 15 שנה בעוון הריגת אשתו, קפץ מתוך המלונה אל הכביש, דהר בכל כוחו לעבר הקיבוץ הסמוך. "הערבים שורפים את בית-הסוהר שטה!" צחח כשהתפרץ לתוך חדר המזכירות של

ערומים, צפופים, עייפים

בית-השיטה. אלה שיסבו בחדר מזכירות הקיבוץ לא יכלו לדעת מי הוא הגבר הנמוך והשמן, בעל השפם העבות, המזעיק אותם לעזרת שומרי בית הסוהר הסמוך. הם גזו עקו לפעולה מיידית. אולם אם היו יוד-עים את עברו של אליהו כהן, שדיבר אליהם בהתרגשות כה רבה, יתכן והיו מה-ססים להאמין בדבריו.

★ ★ ★

מן השטח הגדול

ישראל הגיע אליהו כהן לפני שנים אחדות מתורכיה. בלשי תל-אביב נתקלו בו כבר בחודשים הראשונים לעלייתו. פעמים אין-ספור היה כהן נעצר ומובא למשפט בעוון גניבות קטנות וגדולות, שהיה מבצען בשיטה מיוחדת לו בבתי-עסק תל-אביביים: הוא היה נכנס לתנות, מבקש לקנות סחורה מאיצטבה מרוחקת, מריק בינתיים את האי-צ-טבות הקרובות. בשטח הגדול ביפו, בתוך ריכוזי העולם

זהו ההרוגים נערך עלידי קציני בית-הסוהר וחבריהם של המורדים עצמם. על הריצפה, לגלי המזהים, שרועי-הרוג המסתנן בסאט, שהיה בין מאר-גני המרידה והבריחה. לדברי עדויות האסירים היהודים, היה בסאט דימינו של ראש המרד, עותמאן.

הרוג שנמצא בשטח

מוחזר לכלא באמבולנס, את ה-אלונקה נושאים שוטר והאסיר אליהו כהן, שהזעיק את חברי בית-השיטה אחרי שהתגבר על "העתונאי" עותמאן.